

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานีนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอเนื้อหาตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบุคลิกภาพ
 - 1.1 ความหมายของบุคลิกภาพ
 - 1.2 ลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพ
 - 1.3 ความสำคัญของบุคลิกภาพ
 - 1.4 ขอบข่ายของบุคลิกภาพ
 - 1.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ
 - 1.6 ลักษณะของบุคลิกภาพที่ดี
2. ทฤษฎีบุคลิกภาพ
3. การวัดบุคลิกภาพ
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบุคลิกภาพ

1.1 ความหมายของบุคลิกภาพ

คำว่าบุคลิกภาพ (Personality) มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า *Persana* ซึ่งแปลว่า หน้ากาก ที่ตัวละครกรีกและโรมันในสมัยก่อนสวมใส่ เพื่อแสดงบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันให้ผู้ดูสามารถเห็นได้แม้ในระยะไกล (นิภา นิธยาชน, 2530 : 23)

นักจิตวิทยา นักการศึกษาและนักวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้หลายความหมายด้วยกัน แล้วแต่ผู้ให้ความหมายนั้นจะพิจารณาบุคลิกภาพในลักษณะใด ซึ่งพอที่จะนำเสนอโดยสังเขปดังนี้

กันยา สุวรรณแสง (2533 : 3) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง การรับรู้พฤติกรรมรวมทั้งหมดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทั้งในสิ่งที่มองเห็น เช่น พฤติกรรม และสิ่งที่มองไม่เห็น เช่น ความคิด ความสนใจ ซึ่งจะ使人อื่นสามารถที่จะเข้าใจและแยกแยะความแตกต่างของบุคลิกนั้นจากคนทั่วไปได้

สุชา จันทน์เอม (2533 : 85) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง หวูดหมู่ของลักษณะต่างๆที่รวมกัน และแสดงลักษณะที่เป็นเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

ฉันทนิช อัสวนนท์ (2538 : 2) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง หน้ากากที่ตัวละครใช้สวมเวลาออกแสดง เพื่อแสดงบทบาทตามที่ถูกกำหนด ตามโครงสร้างของบุคลิกภาพนั้น(Personality Structure) ซึ่งเป็นผลมาจากพันธุกรรม(Heredity)อย่างหนึ่ง และสิ่งแวดล้อม(Environment) อันเป็นประสบการณ์อีกอย่างหนึ่ง

ฉวี วิชญเนติชัย (2539 : 3) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ผลรวมของลักษณะทางร่างกาย และพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาให้สังเกตเห็นได้ และรวมทั้งพฤติกรรมภายในอีกด้วย ซึ่งลักษณะทางร่างกายของบุคคล ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา และผิวพรรณ ส่วนพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาให้สังเกตเห็นได้คือ กิริยา ท่าทางและการแต่งกาย และพฤติกรรมภายใน ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด ความต้องการและความสนใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่บุคคลได้มา โดยกำเนิดหรือได้รับจากประสบการณ์ อันมีผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมแตกต่างกัน

คำรงค์ศักดิ์ ชัยสนิทและสุณี เลิศแสงกิจ (2540 : 3) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล อันทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากบุคคลอื่นๆ บุคลิกภาพประกอบด้วยรูปสมบัติและคุณสมบัติ รูปสมบัติ หมายถึง รูปร่างหน้าตา และการแต่งกาย คุณสมบัติ หมายถึง ลักษณะนิสัยต่างๆเช่น ความซื่อสัตย์ ความสุภาพ ความกระตือรือร้น เป็นต้น

สถิต วงศ์สุวรรณค์ (2540 : 4) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะโดยส่วนรวมของแต่ละบุคคล ทั้งลักษณะภายนอก ภายใน และปัจจัยต่างๆอันมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของผู้พบเห็น

กิลฟอร์ด (Guilford, 1959 : 7) กล่าวว่า บุคลิกภาพ เป็นลักษณะเฉพาะที่เป็นแบบประจำตัวของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยรูปร่างภายนอก(Morphology) ความถนัด(Aptitude) สภาพทางอารมณ์(Temperament) ทศนคติ(Attitude) ความสนใจ(Interest) ความต้องการ(Needs) และร่างกาย(Physiology)

ออลพอร์ด (Allport, 1960 : 52) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับบุคลิกภาพไว้ว่า บุคลิกภาพเป็นหน่วยรวมของระบบทางกายและจิตใจ ซึ่งกำหนดลักษณะการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เป็นแบบฉบับเฉพาะของแต่ละบุคคล

ฮิลการ์ด (Hilgard, 1965 : 109) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นลักษณะส่วนรวมของบุคคลแต่ละคนอันเป็นแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่ละคนจะมีรูปแบบของการแสดงออกทางพฤติกรรมต่างๆกัน

ไอแซงค์ (Eysenck, 1969 : 253) ได้อธิบายว่า บุคลิกภาพนั้นพิจารณาได้สองมิติคือ มิติแรกเป็นด้านการแสดงตัวและเก็บตัวประกอบด้วยลักษณะย่อยๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วม ไม่มีส่วนร่วม (Participation-withdraw) เข้าสังคม-แยกตัว (Sociable-Isolate) มิติที่สองเป็นลักษณะของทางอารมณ์ ได้แก่ ความเป็นคนที่เข้มแข็ง อ่อนแอ มั่นคง ไม่มั่นคง และรวมไปถึงลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ต่างๆ

เบอร์นาร์ด (Bernard, 1970 : 110) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นผลรวมทั้งหมดของท่าทางรูปร่าง ลักษณะทางกาย พฤติกรรมที่แสดงออก แนวโน้มการกระทำ ขอบเขตของความสามารถ ทั้งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในและที่แสดงออกมาให้เห็น

จากความหมายบุคลิกภาพที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าบุคลิกภาพหมายถึง คุณลักษณะทางกายและพฤติกรรมที่แสดงออกต่อบุคคลอื่น ทั้งลักษณะกิริยาท่าทาง การแสดงออกทางอารมณ์ ความคิด เจตคติ ตลอดจนพฤติกรรมและปฏิกิริยาตอบสนองทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลมีลักษณะค่อนข้างคงตัว ซึ่งใครมีบุคลิกภาพอย่างไรก็จะเป็นอย่างนั้นตลอดไป ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา

1.2 ลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพ

สติก วิงส์วอร์ค (2540 : 4) ได้กล่าวถึงลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพดังนี้

1.2.1 บุคคลแต่ละคน เมื่อเกิดมาแล้วก็มีลักษณะรูปร่างเป็นไปตามพันธุกรรม เมื่อเติบโตขึ้นมาก็ได้พบปะเรียนรู้กับบุคคลอื่นๆ ในสังคม ทำให้เกิดเป็นผลรวมของบุคลิกภาพในตัวบุคคลขึ้น

1.2.2 บุคลิกภาพ เป็นลักษณะพฤติกรรมส่วนรวมของบุคคล มิใช่เป็นพฤติกรรมเฉพาะอย่างคือ มิใช่หมายถึงลักษณะการพูด การแต่งกาย มารยาท การแสดงอารมณ์ หรือขนาดรูปร่าง ผิวพรรณ เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างในตัวคนนั้นที่แสดงให้ปรากฏออกมา

1.2.3 บุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับอารมณ์ของบุคคลอื่น เช่น บุคลิกภาพของบุคคลจะดีหรือไม่อยู่ที่คุณค่าของคนนั้นที่มีต่อสังคมและสังคมมองเห็นความสำคัญของบุคคลนั้นอย่างไร เป็นต้น

1.2.4 บุคลิกภาพ เกิดจากการที่บุคคลใช้ความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นได้ โครงสร้างของบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลประกอบด้วยคุณลักษณะต่างๆ ที่ถาวรฝังแน่นอยู่ในวิถีของการปรับตนซึ่งเป็นแบบแผนเฉพาะของแต่ละบุคคล

1.3 ความสำคัญของบุคลิกภาพ

นิกา นิธยาชน (2530 : 151-153) กล่าวว่า บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อบุคคลและการมีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

1. ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจสภาพความเป็นจริงอย่างถูกต้อง โดยไม่บิดเบือนความจริง
 2. การแสดงอารมณ์ในลักษณะและขอบเขตที่เหมาะสม การมีอารมณ์ที่ไม่ดีเยี่ยมเป็นผลร้ายต่อตนเองและบุคคลรอบข้าง
 3. ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เพราะตลอดชีวิตของคนเราต้องมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อสวัสดิภาพอันดีของมวลมนุษย
 4. ความสามารถในการทำงานที่อำนวยความสะดวก ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งการยกย่องนับถือจากผู้อื่น จะทำให้เรารู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ต่อสังคมหรือช่วยเหลือสังคมได้
 5. ความสามารถในการพัฒนาคน สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ในทุกสถานการณ์
- กันยา สุวรรณแสง (2533 : 4-5) กล่าวว่า บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมเป็นอย่างมาก โดยพิจารณาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ความมั่นใจ ผู้มีบุคลิกภาพดีจะมีความมั่นใจในการแสดงออกมากขึ้น ทำให้กล้าแสดงออก เพราะคนอื่นๆ ที่พบเห็นจะให้ความสนใจและเชื่อมั่น
2. การคาดหมายพฤติกรรม ถ้ารู้ว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมอย่างไร จะทำนายได้ว่าในสถานการณ์จะแสดงพฤติกรรมอย่างไร
3. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถบอกได้ว่าบุคคลหนึ่งแตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่งได้โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำสม่ำเสมอแก่ตัวบุคคลนั้นๆ บุคลิกภาพช่วยให้สามารถจำ รู้จัก เข้าใจ บุคคลแต่ละคนได้ ตลอดจนรู้วิธีที่จะปรับตัวให้เข้ากับคนเหล่านั้นได้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันในสังคม
4. การตระหนักในเอกลักษณ์ของบุคคล บุคลิกภาพจะทำให้คนมีลักษณะเฉพาะตัวเป็นของตนเอง เป็นแบบอย่างแก่เขาชน

- 5. การปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นๆ การที่รู้บุคลิกภาพของบุคคลอื่น ทำให้ปรับตัวกับเขาได้
ง่ายขึ้น เอาชนะศัตรูได้ แก้ปัญหาได้
- 6. ความสำเร็จ คนที่มีบุคลิกภาพดี เป็นพื้นฐานแห่งการศรัทธาเชื่อถือแก่ผู้พบเห็น ได้รับการ
ช่วยเหลือและการติดต่อด้วยดี ได้รับความสะดวกสบายในการปฏิบัติหน้าที่การงาน
- 7. การยอมรับของกลุ่ม คนที่มีบุคลิกภาพดีย่อมเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ใครๆ ก็เรียกร้อง
ต้องการ ชอบที่จะให้อยู่ในกลุ่ม ทำให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ
จะเห็นได้ว่าบุคลิกภาพนั้นมีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปว่า เป็นส่วนหนึ่ง
ทำให้บุคคลมีความสำเร็จในอาชีพและเป็นที่รัก ศรัทธาของบุคคลรอบข้าง สามารถแก้ปัญหาได้
ถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น

1.4 ขอบข่ายของบุคลิกภาพ

สถิติ วงศ์สุวรรณ (2540 : 5) ได้กล่าวถึงแนวทางที่คนส่วนใหญ่ยึดถือในการพิจารณา
บุคลิกภาพของคน มีดังนี้

1.4.1 ลักษณะทางกาย ได้แก่ รูปร่าง ทรวดทรง ความสูง น้าหนักความปกติของอวัยวะ
สีผม สีผิวพรรณ หน้าตา ท่วงที ท่าทาง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงประสิทธิภาพ
ของบุคคล ทางกายทราบถึงความแข็งแรง ทางจิตใจทราบถึงความผ่องแผ้วของจิตใจ การที่อวัยวะ
รับสัมผัสและทำงาน ได้ดี รวดเร็ว เป็นบุคลิกที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนเรา

1.4.2 คุณลักษณะทางจิตใจ เช่น สถิติปัญญา ความจำ จินตนาการ ความถนัด เจตคติ ความ
สนใจ ความตั้งใจ การตัดสินใจ ความคิดด้วยเหตุผล ฯลฯ เหล่านี้เกี่ยวกับสมองทั้งสิ้น

1.4.3 อุปนิสัย หมายถึง ลักษณะผลรวมของนิสัยหลายๆอย่างของบุคคลที่แสดงออกเป็น
พฤติกรรมเป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร จนเป็นความประพฤติหรือความมีศีลธรรม จรรยา
มารยาทและคุณธรรม เช่น ความสุภาพอ่อน โยน ความซื่อสัตย์เชื่อถือได้ ความเคารพกฎหมาย
ไม่เห็นแก่ตัว ฯลฯ เหล่านี้เป็นกิริยาอาการที่สอดคล้องกับปทัสถานของสังคม

1.4.4 อารมณ์ ได้แก่ ความรู้สึกแห่งจิตที่ก่อให้เกิดอาการกระทำต่างๆ เช่น ตื่นเต้น โกรธ
กลัวหาญ หวาดกลัว ตกใจง่าย ร่าเริง หดหู่ หงุดหงิด กังวล ฯลฯ

1.4.5 กำลังใจ คือ ความสามารถที่จะควบคุมหรือบังคับกิริยาอาการต่างๆ ที่กระทำโดยเจตนา
เช่น กระฉับกระเฉงว่องไว หรือเฉื่อยชา เชื่องช้า ความอดทนหรือความเบื่อหน่าย

1.4.6 การสมาคม คือกิริยา ท่าที อากาการที่บุคคลแสดงต่อผู้อื่น เช่น ขอบคบหาสมาคม หรือ เก็บตัว เมตตาปรานีเห็นอกเห็นใจผู้อื่นดี หรือ ไม่แยแสเอาใจใส่กับผู้อื่น เสียสละหรือว่าคอยแต่จะเอาเปรียบเขา ฯลฯ

1.4.7 ความรู้ ความสามารถ อำนาจ ฐานะ ความรู้สูง ความชำนาญ มีความสามารถเป็นพิเศษ ความมีอำนาจ อิทธิพล มีศรัทธาบรรดาศักดิ์ สถานภาพสูง มีฐานะทางการเงินดี เหล่านี้เป็นปัจจัยส่งเสริมบุคลิกภาพอย่างมาก

1.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพของบุคคลได้พัฒนาโดยอาศัยปัจจัยหลายประการที่รวมกัน ซึ่งทำให้แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป ดังที่ นิภา นิธยาชน (2530 : 68) และสุภัททา บิณฑะแพทย์ (2532 : 78-79) มีความเห็นตรงกันว่า พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลร่วมกันในการกำหนดบุคลิกภาพของบุคคล มีรายละเอียดดังนี้

1.5.1 พันธุกรรม (Heredity) เป็นลักษณะทางร่างกายและพฤติกรรมของบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยการสืบสายโลหิต ที่สามารถกำหนดได้อย่างชัดเจน เช่น รูปร่าง โครงสร้างหมู่เลือด สัดส่วนของร่างกาย เพศ และโรคบางชนิด ตลอดจนความสามารถพิเศษ ความสามารถทางด้านสติปัญญา และความถนัด

1.5.2 สิ่งแวดล้อม (Environment) เป็นอิทธิพลของทุกสิ่งทุกอย่างที่มีผลต่อบุคคลภายหลังการเกิด มีความสำคัญในการปรับปรุงบุคลิกภาพที่ได้รับจากพันธุกรรมให้ดีขึ้นหรือเลวลงก็ได้ เช่น ความต้องการ ความสนใจ เจตคติ ค่านิยม อารมณ์และความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น บุคคลจะมีพฤติกรรมเช่นไรนั้นย่อมขึ้นกับการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ นอกจากนี้ สถิต วงศ์สุวรรณ (2540 : 16-18) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ประสบการณ์แบ่งได้ 2 ชนิด คือ

1.5.2.1 ประสบการณ์ร่วม หมายถึง ประสบการณ์ที่บุคคลในสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ ได้รับเหมือนกัน เช่น ค่านิยมในสังคม และหลักในการดำเนินชีวิต โดยทั่วไป เป็นต้น

1.5.2.2 ประสบการณ์เฉพาะ หมายถึง ประสบการณ์ของบุคคลแต่ละคนในสังคมหนึ่งๆ ได้รับมาไม่เหมือนกัน เป็นไปตามแบบฉบับของคน โดยเฉพาะ เช่น คนที่ประสบอุบัติเหตุ ก็มีประสบการณ์ส่วนตัว คนไม่เคยประสบอุบัติเหตุ ก็ไม่มีประสบการณ์เรื่องนี้ เป็นต้น

สรุปได้ว่าบุคลิกภาพและการปรับตัวของบุคคลจะถูกหล่อหลอมขึ้นมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญ

1.6 ลักษณะของบุคลิกภาพที่ดี

สถิต วงศ์สวรรค์ (2540 : 215-216) ได้ให้ความเห็นว่าบุคคลที่มีบุคลิกภาพสมบูรณ์มีลักษณะดังนี้

1.6.1 สุขภาพร่างกายสมบูรณ์

1.6.2 ท่าทางสง่า ลักษณะท่าทางดี มีลักษณะทางร่างกายสง่า ระเบียบกระฉับ คล่องแคล่ว ว่องไว

1.6.3 เป็นคนมีเหตุผลมีผล ละเอียด สุขุม รอบคอบ

1.6.4 มีอารมณ์ดี อารมณ์มั่นคง มีอารมณ์ขันและร่าเริงในโอกาสอันควร สนุกสนานอยู่เสมอ

1.6.5 สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมได้ดีในทุกกาลเทศะ เป็นบุคคลที่สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทั่วไป เป็นบุคคลที่ปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้ดี

1.6.6 มีความอดทน มีกำลังใจสูง มีกำลังใจกล้าแข็ง กล้าเผชิญกับอุปสรรคและภาวะกับขัน สามารถที่จะเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ โดยไม่หวั่นไหว

1.6.7 ไม่มองโลกในแง่ร้าย เป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ดี

1.6.8 เป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าตัดสินใจ ไม่คอยแต่พึ่งคนอื่นเสมอไป รู้จักช่วยตัวเอง เมื่อสถานการณ์คับขัน กล้าพูดความจริง กล้าเผชิญความจริง

1.6.9 เป็นบุคคลที่ยอมรับความเป็นจริง และเข้าใจโลก

1.6.10. มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่เป็นคนขี้อาย เป็นคนที่มีความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างฉับพลัน ไม่มีจิตรวนเร เหล่านี้จะทำให้มีลักษณะของความเป็นผู้นำเป็นที่เชื่อถือ ไว้วางใจของผู้อื่น

1.6.11 มีความร่าเริง สดชื่นแจ่มใสอยู่เสมอ คือเป็นคนที่อารมณ์ดี จิตใจดี

1.6.12 ความสุภาพเรียบร้อย กิริยามารยาทดี วาจาท่าทางที่แสดงออกเป็นเสน่ห์แก่ผู้พบเห็น

1.6.13 มีความซื่อสัตย์ มีความยุติธรรมไม่ลำเอียง มีความเสมอภาค รักความจริง

1.6.14 มีความเห็นอกเห็นใจ ใครได้รับทุกข์ก็ให้ความช่วยเหลือ

1.6.15 มีความสงบเสงี่ยม รู้จักอดกลั้น รู้จักบังคับใจตนเอง ไม่ตื่นเต้น ไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ต่างๆ่ายเกิน ไป มีสติ ควบคุมอารมณ์ได้

1.6.16 มีความกระตือรือร้น ใฝ่หาและรักความก้าวหน้า

1.6.17 ไม่เห็นแก่ตัวเอาเปรียบผู้อื่น

จึงสรุปได้ว่าบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ดีจะมีลักษณะเป็นคนที่ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีจิตใจ
 ไร่แข็งแรง มองโลกในแง่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมได้ดีในทุกสถานการณ์
 เป็นบุคคลที่สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลทั่วไป และปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและเป็น
 พึ่งประสงค์ของสังคม บุคลิกภาพที่ดีช่วยให้บุคคลสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและ
 เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศก้าวหน้าได้

2. ทฤษฎีบุคลิกภาพ

ทฤษฎีเป็นความสำคัญของหลักวิชาทั้งหลาย (Principles) ส่วนหลักวิชาเป็นความสัมพันธ์
 ของมโนคติทั้งหลาย (Concepts) ดังนั้นทฤษฎีบุคลิกภาพเป็นมโนคติของพฤติกรรมและ
 ประสบการณ์ของมนุษย์ที่ใช้โครงสร้างทางจิตวิทยาพยายามอธิบายพยากรณ์และควบคุมการกระทำ
 ของบุคคล เพื่อให้เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล
 ทฤษฎีบุคลิกภาพมีนักจิตวิทยาศึกษาไว้หลายคนแต่ละคนศึกษาตามแนวคิดของกลุ่มของตน ซึ่งพอ
 จะแยกได้ดังนี้

2.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theories)

ผู้นำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ก็คือ ฟรอยด์ (Freud) ซึ่งเป็นนายแพทย์ชาวออสเตรีย
 องค์ประกอบสำคัญทางบุคลิกภาพของฟรอยด์มีอยู่ 3 ประการคือ อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์
 อีโก้ (Superego)

1. อิด (Id) มีหน้าที่ทำให้ชีวิตได้รับการตอบสนองด้วยหลักแห่งความพึงพอใจ
 (Pleasure Principle) ซึ่งเป็นหลักแห่งการผ่อนคลายความเครียดที่เกิดขึ้น ชั้นนี้เป็นความต้องการที่
 ขาดสิ่งยับยั้งจะเรียกว่าเป็นสันดานดิบก็ว่าได้ อิดเป็นแหล่งพลังงานทางจิตเบื้องต้นและเป็นที่ตั้ง
 แห่งสัญชาตญาณ ไม่มีกฎแห่งเหตุผลใด ๆ จะมาคุมอิดได้ เป็นความปรารถนาที่ปราศจากหลักแห่ง
 ศีลธรรมหรือค่านิยมใด ๆ มีอยู่อย่างเดียวก็คือมุ่งให้บรรลุถึงความต้องการทางสัญชาตญาณเพื่อ
 สนองหลักแห่งความสำราญเท่านั้น

2. อีโก้ (Ego) เป็นสิ่งกั้นขวางระหว่างอิดกับความเป็นจริง เมื่อมีการติดต่อกับโลก
 ภายนอก ธรรมชาติของอิดแสวงหาความสนุกสนาน ซึ่งตรงข้ามกับอีโก้แสวงหาความจริง โดยใช้
 หลักแห่งความจริง (Reality Principle) ดำเนินการ ดังนั้นแทนที่พลังงานอิดแสดงออกมาได้รับโทษ
 ก็มีอีโก้คอยกั้นขวางเอาไว้ เพื่อให้สามารถเข้าสู่สังคมได้ อีโก้ทำหน้าที่เหมือนผู้บริหารหรือผู้จัดการ

ของบุคลิกภาพ มันพิจารณาตัดสินควบคุมการกระทำ โดยใช้ความคิดระดับสูงแก้ปัญหา อีโก้ยังเป็นแหล่งความสามารถด้านสติปัญญาเช่น เซาว์ปัญญา ความคิด ความมีเหตุผล และการเรียนรู้ด้วยการที่คนรู้จักปฏิบัติคนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม กระบวนการที่สองนี้เกิดจากความคิดอ่านหาเหตุผลหรือสติปัญญาที่เรียกว่าวิธีแก้ปัญหานั้นเอง

3. ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นระบบที่สามของบุคลิกภาพของฟรอยด์ เป็นหลักอยู่เหนือแห่งความจริง เป็นหลักแห่งอุดมคติ ศีลธรรมและจริยธรรม การประพฤติปฏิบัติในขั้นนี้ขึ้นอยู่กับความเห็นดีเห็นชอบของผู้ใหญ่ พ่อแม่ ครูอาจารย์และหลักธรรมที่ยึดถือ มันเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพเกิดขึ้น เมื่อเด็กเรียนรู้ความถูกจากความคิด และมีการพัฒนาต่อเนื่องจากผลของการปฏิบัติตามหลักของจริยธรรมของสังคมที่อาศัยอยู่เพื่อไปสู่แนวความคิดมาตรฐานของตนเอง

แบบ (Type) ของบุคลิกภาพของฟรอยด์ สรุปได้ 3 ประการ คือ

- 1 Erotic เป็นลักษณะใช้พลังงานหมกหมุ่นในทางราคะ (Id)
- 2 Narcissistic เป็นบุคลิกลักษณะของคนบูชาตนเอง มีเหตุผล เจริญต่อความจริงแห่งชีวิต เป็นการประนีประนอมระหว่างธรรมชาติฝ่ายต่ำกับศีลธรรมจรรยา (Ego)
- 3 Complusive เป็นบุคลิกลักษณะบังคับตน ระวังตัวเอง ทำอะไรต้องดำเนินตามระเบียบจัด ขาดความยืดหยุ่น เกร็งเครียดต่อตนเอง (Superego) บุคลิกลักษณะที่พึงประสงค์คือความเป็นผู้ใหญ่ เพราะเป็นการใช้พลังงานแห่งจิตไปในทางความมีเหตุผลเจริญความจริง ประนีประนอม ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้เสมอ ทำให้สุขภาพจิตดี

2.2 ทฤษฎีจิตวิทยารายบุคคล (Individual Psychology)

นักจิตวิทยารายบุคคล คือ แอดเลอร์ (Adler)

เดิมศักดิ์ ททวนิช (2546 : 243) กล่าวว่าทฤษฎีบุคลิกภาพกลุ่มนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมทั้งหมดที่บุคคลนั้นแสดงต่อสถานการณ์หรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆในสังคม ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพร่างกายและสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล

นพมาศ ชีรวาทิน (2540 : 55-61) กล่าวว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของบุคคล ทฤษฎีบุคลิกภาพของแอดเลอร์ สามารถสรุปเป็นข้อๆ ดังนี้

1. การยึดถือสิ่งที่เป็นจินตนาการ (Fictional Finalism)

สิ่งที่เป็นแรงจูงใจของมนุษย์มีอยู่มากทีเดียวที่เกิดจากความคาดหวังของอนาคต มากกว่าอิทธิพลของประสบการณ์ในอดีต เป้าหมายที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่ได้มีอยู่ในอนาคตจริงๆ แต่เปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของกฎ (Teleological) ที่วางรูปแบบไว้เพื่อเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์ พัฒนาบุคลิกภาพของตน

พฤติกรรมเป็นไปตามบทบาทในจินตนาการ (Principle of Finalism) กล่าวว่า สาเหตุของพฤติกรรมเกิดจากเป้าหมายสุดท้าย (Final Goal) ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายนี้อาจจะเป็น จินตนาการหรือเป็นอุดมคติ หรือเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริงๆ เป็นภาพลวง เช่น บุคคลอาจ จินตนาการว่าตัวเองเป็นคนดี มีความเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นและจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อคนอื่น เป็นต้น

2. การแสวงหาความยิ่งใหญ่ (Striving for Superiority)

การแสวงหาความยิ่งใหญ่นี้จะดำเนินขนานไปกับความเจริญเติบโตของร่างกาย และโดยแท้จริงแล้วมันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตและเป็นรากฐานการแก้ปัญหาชีวิตซึ่งจะแสดง ออกอย่างเปิดเผยโดยวิธีการต่างๆ เมื่อเราพบปัญหา การทำหน้าที่ต่างๆ ของมนุษย์ดำเนินไปตาม ความต้องการ ความยิ่งใหญ่ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะการแสวงหาชัยชนะ (Conquest) การแสวงหา ความมั่นคง (Security) การเพิ่มพูนสิ่งต่างๆ (Increase) การแสวงหาสิ่งเหล่านี้จะดำเนินไปโดย วิธีการที่ถูกดองหรือผิก็ตาม แรงกระตุ้นจากลบ (Minus) ไปสู่บวก (Plus) ไม่เคยที่จะสิ้นสุด พลังจะเคลื่อนจากพลังต่ำกว่าไปสู่พลังที่สูงกว่าไม่เคยจบสิ้น อย่างไรก็ตามข้ออ้างอื่นๆ ของ นักปรัชญาและนักจิตวิทยาคนอื่นๆ ที่กล่าวถึง การป้องกันตนเอง (Self-Preservation) กฎความ สุขสบาย (Pleasure Principle) สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเรื่องของการแสวงหาความยิ่งใหญ่ทั้งสิ้น

3. ความรู้สึกด้อยและการชดเชย (Inferiority Feeling and Compensation)

การชดเชยปมด้อยหรือความบกพร่อง คือเรื่องของ Masculine Protest ซึ่งเป็น ความพยายามของแต่ละบุคคลทั้งชายและหญิงที่จะชดเชยความรู้สึกด้อยโดยการกระทำสิ่งที่แสดง ความยิ่งใหญ่มากขึ้นไป เช่น การคุยโอ้อวด การวางอำนาจ การไม่ยอมแพ้ใคร การชดเชย ความ รู้สึกด้อยเกิดจากรู้สึกไม่สมบูรณ์ (Incompletion) หรือความไม่สมบูรณ์แบบ (Imperfection) ที่ เกิดขึ้นในประสบการณ์ของชีวิต ความรู้สึกด้อยไม่ใช่สัญญาณของความผิดปกติแต่เป็นสาเหตุให้ มนุษย์ปรับปรุงตนเองมากมายหลายสิ่ง

4. ความสนใจสังคม (Social Interest)

เป็นการรับรู้ที่สูงสุด (Ultimate Sense) ซึ่งเป็นความต้องการของแต่ละคนที่มีต่อสังคมเพื่อที่จะให้สังคมบรรลุถึงเป้าหมายคือเป็นสังคมที่สมบูรณ์แบบ (Perfect Society) ความสนใจสังคมเป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และเป็นสิ่งที่มนุษย์หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะเป็นการชดเชยความอ่อนแอโดยธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคน

5. แนวการดำรงชีวิต (Style of Life)

แนวการดำรงชีวิตเป็นระบบหลักการของการทำหน้าที่บุคลิกภาพของแต่ละคน มันรวมทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งมีอำนาจควบคุมสิ่งต่างๆ โดยจะนำมาอธิบายในเรื่องความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคน กล่าวคือ ทุกคนย่อมมีแบบแผนชีวิตของตนและจะไม่มีบุคคล 2 คน ที่จะพัฒนาแบบแผนชีวิตขึ้นมาในรูปแบบเดียวกัน

6. การสร้างสรรค์ตน (Creative Self)

การสร้างสรรค์ตนซึ่งเป็นกระบวนการระหว่างตั้งเร้าและการตอบสนองและกระตุ้นบุคคลให้แสดงพฤติกรรม พฤติกรรมนี้จะเกิดจากบูรณาการของพันธุกรรมและประสบการณ์ คือ พันธุกรรมจะให้คุณสมบัติทางด้านความสามารถ ส่วนสิ่งแวดล้อมจะกำหนดขอบข่ายความสามารถที่มีอยู่ อาจกล่าวได้ว่าพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเปรียบเสมือนวัตถุดิบที่บุคคลนำมาใช้ในการสร้างสรรค์วิถีทางเพื่อสร้างทัศนคติที่มีต่อชีวิต

สำหรับการแบ่งประเภทหรือแบบบุคลิกภาพจากทฤษฎีของแอดเลอร์มีอยู่ 4 แบบคือ

1. พวก Active-Construction (ร่วมมือ-เสริมสร้าง) บุคลิกพวกนี้สุขภาพจิตใจดี มีอุดมคติ รักบ้านช่อง เห็นคุณค่าของสิ่งทั้งหลาย สามารถเผชิญหน้าได้ทั้งสิ่งมีประโยชน์และสิ่งไม่มีประโยชน์ มีความมั่นคงแน่นอน รักความเป็นมนุษย์ เอาชนะความยุ่งยากด้วยความคิดสร้างสรรค์และเป็นผู้ชอบมากกว่าผู้ให้

2. พวก Passive-Destruction (เฉยเมย-ทำลาย) บุคลิกภาพพวกนี้ตรงข้ามกับพวกแรกที่ถูกกล่าวมาแล้ว มีพฤติกรรมต่อต้าน ชอบกล่าวโทษ หวังจะเอาจากคนอื่นอย่างเดียว ก้าวร้าวแบบเงียบ ๆ ลักษณะเป็นคนเจ้าทุกข์ บางคนเรียกวิถีชีวิตแบบประสาท (Neurotic Style of Life)

3. พวก Passive-Construction (เฉยเมย-เสริมสร้าง) บุคลิกภาพพวกนี้ประพฤติดน ทำท่าทางแบบน่ารัก แสดงความนิยมเชื่อถือแบบง่าย ๆ ให้แก่ตนเองมากกว่าจะมุ่งเพื่อความสำเร็จ

4.พวก Active-Destruction (ร่วมมือ-ทำลาย) บุคลิกภาพนี้เป็นพวกกวนประสาท ชอบก่อวินาศกรรม กระด้างกระเดื่อง ประพฤติเลวร้ายต่ำช้า มีความโหดเหี้ยม เสเพล กดขี่ข่มเหง และชอบรบกวนชาวบ้าน

บุคลิกภาพแบบนี้เป็นลักษณะ 2 ขั้ว ที่เกิดจากส่วนประกอบของ Active-Passive กับ Construction-Destruction (ถ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2542 : 221)

2.3 ทฤษฎีคุณลักษณะ (Trait Theories)

แอลพอร์ต (Allport, 1961 อ้างถึงใน จิราภา เต็งไครรัตน์และคณะ, 2542 : 327) มีความคิดว่า คุณลักษณะเป็นสิ่งมีอยู่จริง แต่ไม่สามารถมองเห็นได้โดยตรง มันอยู่ในระบบประสาท จึงมองไม่เห็น เขาลงความเห็นว่ามันมีอยู่ได้โดยการสังเกตความยั่งยืนของมันในพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แอลพอร์ตแบ่งคุณลักษณะออกเป็น 2 ชนิดคือ

1. คุณลักษณะร่วม (Common Traits) เป็นคุณลักษณะที่มีลักษณะเหมือนคนอื่นทั่วไปสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ คือ เป็นคุณลักษณะที่เป็นตัวร่วมของแต่ละบุคคลนั่นเอง ตัวอย่างเช่น พูดว่า คนบางคนก้าวร้าวกว่าคนอื่น หรือบางคนสุภาพกว่าคนอื่น คุณลักษณะที่มีอยู่ กับทุกคนจนสามารถนำมาเปรียบเทียบได้ดังกล่าวมาแล้ว เรียกว่าคุณลักษณะร่วม

2. คุณลักษณะเฉพาะบุคคล (Personal Dispositions) เป็นคุณลักษณะที่แสดงลักษณะเฉพาะ มีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล เป็นตัวที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันเด่นชัด บางทีเรียกว่า Individual Trait มีอยู่ 3 ชนิดคือ

2.1 Cardinal Traits เป็นคุณลักษณะเดียวที่เด่นออกมา มีอิทธิพลอย่างมากที่สุดต่อการแสดงพฤติกรรม เช่น ความละโมภ คับหาราคะ บุชาตนเอง ใช้เล่ห์เหลี่ยมเพื่อประโยชน์ตน เป็นต้น

2.2 Central Traits เป็นชุดของบุคลิกลักษณะใหญ่ ๆ ประกอบขึ้นเป็นแกนบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล แต่ละคนมีอยู่ 5 ถึง 10 คุณลักษณะ เช่น ความมีไมตรี ความรักใคร่ ความยุติธรรม การแข่งขัน เป็นต้นมันไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ

2.3 Secondary Traits เป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญน้อย แสดงพฤติกรรมหลังจากสองคุณลักษณะแรกแสดงออกมาแล้ว เช่น ชอบเสื้อผ้า ชอบภาพยนตร์ ชอบอาหาร ชอบดนตรี เป็นต้น

นักทฤษฎีคุณลักษณะอีกคนหนึ่งคือแคทเทิลล์ (Cattell, 1965 อ้างถึงในจิราภา เต็งไทรรัตน์ และคณะ, 2542 : 336) มองบุคลิกภาพเป็นผลพวงของตัวแปรด้านความรู้สึกและสติปัญญา แคทเทิลล์จัดจำแนกคุณลักษณะจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้องค์ประกอบกลุ่มใหญ่ ๆ

2 กลุ่ม คือ Surface Traits และ Source Traits

1. คุณลักษณะพื้นผิว (Surface Traits) สามารถสังเกตได้ง่ายจากพฤติกรรมของบุคคล ใช้วิธีการวิเคราะห์กลุ่ม (Cluster Analysis) ก็สามารจจะรู้ได้ นั่นคือ การจับกลุ่มของสหสัมพันธ์ภายในตัวแปรแต่ละตัวก็สามารถมองเห็น ได้แล้ว

2. คุณลักษณะพื้นฐาน (Source Traits) เป็นคุณลักษณะที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบขั้นสุดท้ายซึ่งได้ควบคุมตัวแปรในคุณลักษณะพื้นผิวแล้วแคทเทิลล์ได้เลือกคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญไว้ 16 องค์ประกอบ โดยแสดงไว้แบบ 2 ขั้ว (Bipolar) ดังนี้

ตาราง 2 คุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ 16 องค์ประกอบ โดยแสดงไว้แบบ 2 ขั้ว (Bipolar)

คะแนนต่ำ	องค์ประกอบคนละด้าน	คะแนนสูง
Schizthymia (ไว้ตัว)	$A^- - A^+$	Cyclothymia (ชอบสังคม)
Less intelligent (โง่)	$B^- - B^+$	More intelligent (ฉลาด)
Emotional (อารมณ์อ่อนไหว)	$C^- - C^+$	Stable (อารมณ์มั่นคง)
Submissiveness (อ่อนน้อม)	$E^- - E^+$	Dominance (อำนาจเหนือ)
Desurgency (บุคบัง)	$F^- - F^+$	Surgency (กระตือรือร้น)
Expdient (ตามสะดวก)	$G^- - G^+$	Conscientions (มโนธรรม)
Threctia (กลัว)	$H^- - H^+$	Parmia (กล้า)
Harria (คือคิง)	$I^- - I^+$	Prensia (อ่อนไหว)
Alaxia (ไว้ใจได้)	$L^- - L^+$	Protension (ระวาง)
Praxenia (ทำจริง)	$M^- - M^+$	Imaginative (จินตนาการ)
Forthright (ตรงไปตรงมา)	$N^- - N^+$	Shrewdness (ลวดลาย)
Placid (มันใจ)	$O^- - O^+$	Apprehensive (หวาดหวั่น)
Conservatism (อนุรักษ์)	$Q_1^- - Q_1^+$	Redicalism (ลองใหม่)
Group adherence (ฟังกลุ่ม)	$Q_2^- - Q_2^+$	Self - sufficiency (พึ่งตนเอง)
Casual (ไว้ใจหมาย)	$Q_3^- - Q_3^+$	Controlled (ควบคุมได้)
Relaxed (ผ่อนคลาย)	$Q_4^- - Q_4^+$	Tense (ตึงเครียด)

จากองค์ประกอบนี้ แคทเทิลล์ นำไปสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ ชื่อ Sixteen Personality factor Test (16PE test) ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือ Second –Order factor dimensions ประกอบด้วย

Creativity (ความคิดริเริ่ม)	- Conventionality (แบบเดิม)
Independence (อิสระ)	- Dependence (ตามเขา)
Tough (คือคิง)	- Sensitive (อ่อนไหว)
Neurotic (ประสาท)	- Stable (มั่นคง)
Leadership (ผู้นำ)	- Followship (ผู้ตาม)
High anxiety (กังวลสูง)	- Low anxiety (กังวลต่ำ)
Introversion (เก็บตัว)	- Extroversion (แสดงตัว)

และจากองค์ประกอบอันดับที่ 2 นี้ แคทเทิลล์จัดแบบ (Type) ของบุคลิกภาพได้ 4 แบบ โดยเอา 2 คู่สำคัญทำมา

1 High anxiety–Introversion เป็นพวกที่มีบุคลิกภาพแบบเครียด ค่อนข้างตัว มีพิรุณ ไม่มั่นคง อัจฉาริษา ไม่แน่นอน เงียบ ฮาย และขี้ขลาด

2 Low anxiety–Introversion เป็นพวกที่มีบุคลิกภาพอึดอาด ซึม ไร้ใจได้ ปรับตัวได้ มีวุฒิภาวะ สงบเสงี่ยม ไม่ชอบอาศัยใคร ใจเย็น ขี้ฮาย ไม่แสบเส เจ้าความคิด

3 High anxiety–Extroversion เป็นพวกที่มีบุคลิกภาพแบบเครียด ค่อนข้างตัว ไม่มั่นคง น่าสงสัย อิงฉา ขณะเดียวกันชอบเข้าสังคม กระตือรือร้น ข่างพูด ทำจริงและขอมตาม

4 Low anxiety–Extroversion เป็นพวกที่มีบุคลิกภาพแบบอึดอาด ไร้ใจได้ ไม่หวั่นไหว ปรับตัวได้ มีวุฒิภาวะ รักสงบ อบอุ่น ชอบสังคม กระตือรือร้น ทำจริงและอนุรักษ์

2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้สังคม (Social learning Theories)

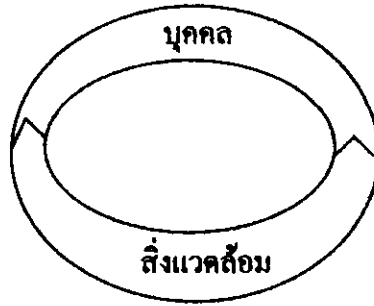
ขณะที่ทฤษฎีจิตวิเคราะห์และทฤษฎีคุณลักษณะเน้นหนักสิ่งที่อยู่ภายในของบุคคล ว่ากันถึงสิ่งที่สังเกตได้ยาก ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมพยายามมองสิ่งที่สังเกตได้ภายนอก บุคคลในความเป็นจริง ถ้าพูดถึงทฤษฎีการเรียนรู้แล้ว บุคลิกภาพเป็นผลรวมของการตอบสนองการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมภายนอกเหตุการณ์ข้างในตัวคน เช่น ความคิด ความรู้สึกและสิ่งกระตุ้น ไม่ต้องเอามาใช้มากนัก แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธในสิ่งที่มีอยู่ภายในเสียทีเดียว ทฤษฎีการเรียนรู้กล่าวว่า จะเข้าใจบุคลิกภาพได้ดีที่สุดโดยการมองหน้าตาของบุคคลในสภาพของสิ่งแวดล้อมบ้าง สกินเนอร์ (Skinner, 1975 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2542 : 230) กล่าวว่าบุคลิกภาพเป็น

ผลรวมของการเรียนรู้แบบอย่างของพฤติกรรม เช่น ถ้าเด็กคนหนึ่งมีความสามารถเข้าสังคมได้ ทั้งงานเลี้ยงและงานพบปะสังสรรค์ ก็เพราะเขามีแรงกระตุ้นหรือเสริมแรงพฤติกรรมการเข้าสังคมมาก่อนแล้ว ไม่ใช่เพราะเขามีความต้องการเป็นฐานประสบการณ์ระหว่างเด็ก หรือเพราะมีคุณลักษณะ (Traits) ชอบเข้าสังคมฝังอยู่ภายในมาก่อน

ข้อตกลงเบื้องต้นในการมองศึกษา ด้านบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเห็นว่าบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคลเป็นผลมาจากเหตุการณ์ภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมแรง (Reinforcement) จากผลของแรงภายนอก บุคคลจะเรียนรู้แบบของพฤติกรรมในสถานการณ์เฉพาะ แล้วขยายไปยังสถานการณ์ที่มีลักษณะเหมือนกัน การมองพฤติกรรมไม่ได้มีข้อตกลงว่าคนมีบุคลิกลักษณะคงเส้นคงวา คนอาจเรียนรู้แบบของพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปในสถานการณ์แตกต่างกัน ถึงแม้แบบของพฤติกรรมที่เรียนรู้เบื้องต้นในชีวิตจะคงมีอยู่ บุคลิกภาพก็ไม่จำเป็นต้องมั่นคงอยู่ บุคคลสามารถได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้แบบของพฤติกรรมใหม่ซึ่งจะทำให้บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงได้ แนวคิดพหุนิยมพฤติกรรม มองบุคลิกภาพเสมือนกลุ่มของพฤติกรรมการเรียนรู้ คำจูนอยู่ได้โดยการเสริมแรง ซึ่งขัดแย้งกับกลุ่มจิตวิเคราะห์และกลุ่มคุณลักษณะดังกล่าวมาแล้ว

การอธิบายบุคลิกภาพจากการใช้พฤติกรรมและการเสริมแรงของสกินเนอร์ค่อนข้างจะกระเด็นจนเกินไป คนที่มองหนักไปในทางการเรียนรู้ทางสังคมโดยตรง คือ บันดูรา บันดูรา (Bandura, 1977 อ้างถึงในล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2542 :231) มีความคิดว่า บุคคลสามารถเรียนรู้โดยวิธีอื่นๆ มากกว่าเรียนรู้โดยการเสริมแรงโดยตรง สิ่งใหม่ที่ว่านี้ก็คือ การเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ความคิดนี้เชื่อว่า คนชอบเรียนรู้อยู่บ่อยๆ ไม่จำเป็นต้องมีการเสริมแรงกระตุ้นทางพฤติกรรมของตนเอง นั่นคือ ไม่จำเป็นต้องมีการให้รางวัลหรือลงโทษ ความสำคัญของการเรียนรู้ คือ กระบวนการเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ (Modeling) เราสามารถทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีการสังเกตการกระทำของคนอื่นแล้วสังเกตผลของการกระทำที่ตามมา

บันดูราเน้นว่า บุคคลและสิ่งแวดล้อมมีผลซึ่งกันและกัน (Reciprocal Interaction) ดังภาพแสดง เพื่อความกระชับมากขึ้นว่า สิ่งแวดล้อมมีผลต่อเรา เราไม่สามารถปฏิเสธมัน แต่ขณะเดียวกันพฤติกรรมของเราเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ดังภาพ

ภาพประกอบ1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับบุคคล

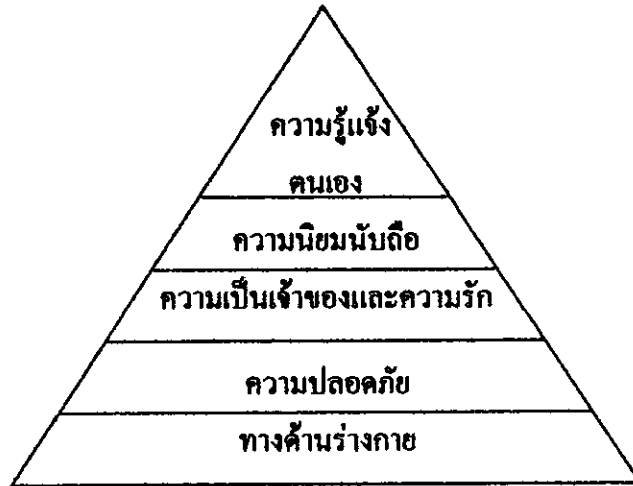
หลายคนมองว่า บุคลิกภาพของเด็กเกิดจากการเลียนแบบหรือเอาแบบอย่าง ดังนั้นตัวแบบจึงมีบทบาทสำคัญมาก ตัวแบบดีเด็กจะดีด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับเงื่อนไข (Conditional) และตัวแบบ (Modeling) เป็นสำคัญ ดังนั้นจึงเริ่มจาก

ตั้งใจ → จดจำ → ฝึกฝน → แรงจูงใจ → ได้ตามแบบ

2.4 ทฤษฎีปรากฏการณ์ (Phenomenological Theories)

ทฤษฎีนี้มองความเป็นมนุษย์หรือตัวตน (Humanistic or Self) ผู้มีชื่อเสียงในทฤษฎีนี้คือ มาสโลว์ (Maslow) และ โรเจอร์ (Rogers) ทฤษฎีนี้ถือว่า ตัวตน (Self) เป็นโครงสร้างสำคัญของบุคลิกภาพ และมีข้อตกลงว่ามนุษย์เกิดมามีพื้นฐานของความคิดและมีคุณค่าน่าเชื่อถือ ทฤษฎีนี้จึงเน้นการรับรู้ (Perceptions) ความมุ่งหมาย (Meanings) ความรู้สึก (Feeling) และตัวตน (Self) และมองว่าแต่ละบุคคลตอบสนองต่อโลกในลักษณะความเป็นเอกลักษณ์ของเขา การรับรู้ของแต่ละบุคคลได้จากประสบการณ์ เจตนาที่ขึ้นอยู่กับศักยภาพและประสบการณ์เช่นกัน

ตามแนวความคิดของมาสโลว์ (Maslow, 1962 อ้างถึงในลักขณา สริวัฒน์, 2544 :150-151) กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการ (Need) คิดค้นมาแต่กำเนิด ความต้องการหรือความปรารถนาดังกล่าวมีอยู่ 2 อย่างคือ ความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs) และความต้องการขั้นสูง (Meta Needs) ความต้องการพื้นฐานมีแรงกระตุ้นมากกว่าความต้องการขั้นสูง และมาสโลว์ได้เรียงลำดับขั้นของความ ต้องการไว้ดังภาพ

ภาพประกอบ2 แสดงลำดับขั้นความต้องการตามแนวคิดของมาสโลว์

ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์

1. **ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs)** เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ฯลฯ เป็นความต้องการที่ช่วยให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ ถ้าความต้องการอย่างหนึ่งยังไม่ได้รับการตอบสนองก็จะกวดความต้องการอีกอย่างหนึ่งไว้ เมื่อได้รับการตอบสนองตามความต้องการแล้วก็จะมีความต้องการขั้นต่อ ๆ ไป
2. **ความต้องการความปลอดภัย (Needs for Safety)** เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นต่อไปคือ เรื่องของความปลอดภัย อันได้แก่ การป้องกัน การปกป้อง โครงสร้าง กฎหมาย ขอบเขต เสรีภาพจากความกลัว ความวิตกกังวล และความขุ่นเคือง ฯลฯ
3. **ความต้องการความเป็นเจ้าของและความรัก (Belongingness and Love Needs)** แบบนี้เป็นการพัฒนาความต้องการขึ้นอีกขั้นหนึ่ง คนเราเมื่อกินอิ่ม ไม่มีอันตราย ไขว่จะอยู่เฉย ๆ ได้ ต้องการให้คนอื่นรัก รับเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือเป็นคนในสังคม การหาความรักจากกลุ่มเพื่อนหรือคนอื่นจึงเป็นความต้องการความอบอุ่นในใจเพิ่มขึ้นอีก

4. ความต้องการได้รับความนิยมนับถือ (Esteem Needs) เมื่อพัฒนาความต้องการความเป็นเจ้าของและความรักได้แล้ว ก็จะเกิดความต้องการขั้นต่อไป ที่อยากให้คนอื่นนิยมนับถือหรือยกย่องตน ซึ่งคนที่จะมีคนอื่นยกย่องได้ก็ต้องแสดงบุคลิกที่มีความดีเด่น ในตัวของตัวเองก็จะต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถ มีคุณงามความดี มีความเป็นอิสระ แล้วความนิยมยกย่องจากคนอื่นก็จะเกิดขึ้นได้ ส่วนใหญ่ความต้องการระดับนี้จากคนอื่น เช่น ให้คนอื่นให้เกียรติ ได้รับยกย่อง ได้รับการยอมรับ คือคนอื่นเห็นคุณค่าของคนเองนั่นเอง

5. ความต้องการรู้แจ้งตนเอง (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของคน และนับเป็นความต้องการของคนที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์ของความสามารถ เป็นความปรารถนาที่อยากรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ (Phenomena) ที่ก้าวพ้นเลยความอยากที่กล่าวมาแล้วและได้รับความสำเร็จอย่างสมบูรณ์

แนวคิดของโรเจอร์สเกี่ยวกับทฤษฎีปรากฏการณ์มองบุคลิกภาพมาจาก 2 อย่างคือ Organism เป็นศูนย์รวมของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลกับ Self ซึ่งหมายถึงตัวตน ที่รวมความรู้สึกนึกคิดของเราไว้ทั้งหมด และมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โรเจอร์ส กล่าวว่าคนเราแสดงปฏิกิริยาตอบโต้ต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราตามความรู้สึกเข้าใจ แต่ละคนจะรับรู้แตกต่างกันไป การกระทำทุกอย่างของคนเป็นไปเพื่อรักษาภาพพจน์ของตัวตนและเพื่อพัฒนาตัวตนให้สมบูรณ์

2.5 ทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theory of Personality)

ทฤษฎีจิตสังคมซึ่งนักจิตวิทยาชาวเยอรมันเชื้อสายเดนมาร์ก ชื่อ อิริคสัน (Erikson) เป็นผู้ริเริ่มทฤษฎีนี้ขึ้น

โครงสร้างของบุคลิกภาพ

อิริคสัน (Erikson, 1963 cited by Hjelle and Ziegler, 1992 :190) อธิบายว่า ลักษณะโครงสร้างของบุคลิกภาพเกิดจากกระบวนการทางจิตใจและสังคม เพราะลักษณะสัมพันธภาพหรือความขัดแย้งของจิตใจที่บุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมทางสังคมจะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมต่าง ๆ ตามลำดับขั้น ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยสูงอายุ อิริคสัน ได้เน้นถึงความสำคัญของพลังแห่งอีโก้ พลังแห่งอีโก้เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างของบุคลิกภาพ

พัฒนาการของบุคลิกภาพ

อิริคสัน (Erikson, 1963 cited by Hjelle and Ziegler, 1992 : 191) ได้อธิบายว่า ลักษณะพัฒนาการของบุคลิกภาพในแต่ละบุคคล ได้แก่ การรับรู้ตนเองและผู้อื่นตามสถานการณ์ที่แท้จริง การมีความสามารถในการเผชิญและควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งในแต่ละวัยจะมีลักษณะพัฒนาการ 2 ด้าน ทั้งเป็นผลของความสำเร็จและความล้มเหลว

แนวความคิดของอิริคสันเน้นเรื่องการพัฒนาของมนุษย์ที่เกิดจากการอบรมเลี้ยงดู และการได้รับการขัดเกลาจากสังคม ซึ่งเป็นลักษณะการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้นทฤษฎีของอิริคสันจึงได้รับความนิยมนำมาใช้กับข้อเสนอแนะในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในชั้นต่าง ๆ ไปใช้ในการศึกษาและวิจัย

จากแนวความคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าบุคลิกภาพเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนและมีองค์ประกอบครอบคลุมลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์ จึงได้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวางเพื่อที่จะได้อธิบายว่าทำไมมนุษย์จึงมีความแตกต่างกัน เพราะความเข้าใจดังกล่าวสามารถทำนายลักษณะนิสัย ความถนัดและพฤติกรรมของบุคคลได้ค่อนข้างแม่นยำ ซึ่งความสามารถเช่นนี้มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นการวัดบุคลิกภาพจึงเน้นลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างคงเส้นคงวา และลึซิด กาญจนภรณ์ (ม.ป.ป : 141) ได้กล่าวสนับสนุนว่าการที่จะเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ จะต้องศึกษาพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของบุคคลว่าเขาแสดงออกมาอย่างไร ในสถานการณ์ปกติ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษานิสัยบุคลิกภาพของนักเรียนตามแนวคิดของเลอนาร์ด วี กอร์ดอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เลอนาร์ด วี กอร์ดอน (Gordon, 1963 : 21) เป็นหัวหน้างานทดลองวิจัยการประเมินพฤติกรรมของสำนักงานวิจัยบุคคลกองทัพอเมริกัน ได้ศึกษานิสัยบุคลิกภาพของบุคคล โดยสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพที่เรียกว่า กอร์ดอน เพอร์โซแนล โปรไฟล์ (Gordon Personal Profile) แบบทดสอบดังกล่าว ได้ทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบนี้หลายวิธี คือ คูเคอร์ริชาร์ดสัน เคส 3 (Kuder Richardson Case-III) ทดสอบซ้ำ (Test-Retest) และแบบแบ่งครึ่ง (Split-Half) แต่ละวิธีได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงใกล้เคียงกันในระดับสูง ได้นำมาใช้กันอย่างกว้างขวางในทางการศึกษา วงการทหาร และการอุตสาหกรรม ซึ่งมีความสำคัญในการอธิบายและตัดสินใจลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคลได้อย่างอิสระ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่

1. ด้านอำนาจอิทธิพล (Ascendancy) เป็นลักษณะพฤติกรรมที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีอำนาจอิทธิพลในด้านคำพูด คำสั่ง มีความคล่องตัว กระฉับกระเฉง มีความมั่นใจในการตัดสินใจอย่างอิสระ ชอบเป็นผู้นำในการอภิปรายหรือกิจกรรมของกลุ่ม เป็นผู้ที่เชื่อถือได้

2. ด้านความรับผิดชอบ (Responsibility) ได้แก่ ลักษณะพฤติกรรมที่มีความเพียรพยายาม และตั้งใจปฏิบัติงาน มีมานะและอดทนที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมายหรือ มุ่งมั่นในงานที่ทำ เป็นที่ไว้วางใจได้ และรับผิดชอบอย่างจริงจัง

3. ด้านความมั่นคงทางด้านอารมณ์ (Emotional Stability) ได้แก่ ลักษณะพฤติกรรมของ บุคคลที่มีอารมณ์หนักแน่น สุขุมเยือกเย็น กระทำตนให้เป็นคนที่ไม่ปราศจากความวิตกกังวล

4. ด้านการเข้าสังคม (Sociability) ได้แก่ ลักษณะพฤติกรรมเกี่ยวกับการเข้าร่วมสมาคมกับ ผู้อื่น ได้อย่างดี ชอบสมาคม ชอบคบเพื่อนหรือชอบในที่ที่มีคนจำนวนมากและชอบทำงานร่วมกับ กลุ่ม

องค์ประกอบทั้งสี่เป็นอิสระจากกันและเป็นลักษณะที่มีความหมายทางด้านจิตวิทยา ซึ่งพบว่ามีความสำคัญในการประเมินค่าต่อการปรับตัวและประสิทธิภาพของแต่ละบุคคล

3. การวัดบุคลิกภาพ

สถิติ วงศ์สวรรค์ (2540 : 138-171) แบ่งวิธีการวัดบุคลิกภาพ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

3.1. ประเภทที่ไม่จัดอยู่ในทางวิทยาศาสตร์ วิธีนี้พยายามที่จะแสวงหาและรวบรวมข้อนึ้กคิด และคำอธิบายที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคคล โดยการสังเกตรูปร่าง โลกทัศน์ ระ ूपพรรณสัณฐาน ายมือ ทำนายทางโหราศาสตร์ ฯลฯ

3.2. ประเภทวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ วิธีนี้จะมีเครื่องมือในการวัดบุคลิกภาพมากมาย ดังนี้

3.2.1 ใช้รายการสำรวจบุคลิกภาพ (Personality Inventories) หรือแบบสำรวจบุคลิกภาพ ผู้ออกแบบสำรวจต้องสร้างคำถามที่สัมพันธ์กับเรื่องที่ต้องการศึกษา คือ มีข้อความหรือคำถาม เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านต่างๆ และให้ผู้ตอบสำรวจตนเองว่าตัวเขามีลักษณะด้านต่างๆอย่างไร โดยตอบข้อความไปตามความรู้สึกที่เป็นจริง เลือกตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรืออาจเพิ่มตัวเลือก “ไม่แน่ใจ” เข้าไปอีกหนึ่งตัวก็ได้

3.2.2 ประเมินบุคลิกภาพโดยวิธีฉายภาพจิตหรือเทคนิคการฉายออก (Projective Technique) เป็นวิธีการที่กำหนดให้ผู้รับการทดสอบต้องเผชิญกับสถานการณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งอาจ ใช้วัตถุที่มองเห็นได้หรือรูปภาพ และสิ่งเร้านี้จะทำให้ผู้รับการทดสอบเปิดเผยลักษณะนิสัยทาง บุคลิกภาพของตนเองออกมาอย่างไม่รู้ตัว โดยนำตัวเองเข้าไปในสถานการณ์

วิธินาภาพจิตที่ใช้กันแพร่หลายได้แก่

3.2.2.1 ความสัมพันธ์เกี่ยวกับคำ แบบทดสอบชนิดนี้จะกำหนดคำที่แสดงอารมณ์มาให้ข้อละคำ ผู้ดำเนินการสอบอ่านคำแต่ละคำ แล้วให้ผู้สอบหาคำที่มีความสัมพันธ์กับคำนั้นมากที่สุดอีกคำหนึ่ง เช่น เสนอคำว่า “กบ” คนตอบอาจจะตอบว่า “เกลียด” หรือ “แอง” หรือ “ฝน” คำใดคำหนึ่ง

3.2.2.2 การเติมประโยคให้สมบูรณ์ แบบทดสอบชนิดนี้จะกำหนดคำหรือข้อความบางส่วนมาให้ แล้วให้ผู้สอบเขียนตอบให้จบประโยค เช่น คำว่า “สวน” ผู้ตอบอาจตอบเป็น “ข้าพเจ้าชอบทำงานในสวน” หรือ “ข้าพเจ้าเกลียดงานในสวน” เป็นต้น แล้วหาวิธีแปลความหมายของคะแนนจากผลของการตอบนั้น โดยตีความผลของคะแนนเป็นต้น

3.2.2.3 การเติมเต็มเรื่องราว ข้อสอบประเภทนี้ต้องการให้เติมเรื่องราวให้สมบูรณ์ การกำหนดเรื่องราวให้ควรเป็นเรื่องราวที่มีปัญหาอยู่ หรือยังไม่จบ ยังไม่มีคำตอบ เรื่องราวส่วนใหญ่จะทำให้เด็กเกิดจินตนาการต่อไป เช่น เด็กชายคนหนึ่ง ต่อสู้กับพี่ของเขา ทันใดนั้นแม่ก็มา อะไรจะเกิดขึ้น ฯลฯ การแสดงออกจากการตอบหรือการเติมเรื่องราวเพิ่มขึ้นนี้จะเห็นพฤติกรรมของคนตอบว่า แสดงลักษณะอะไรออกมาอาจเป็น ความกลัว ความตะอวย ความกลัวบาป การชิงดีชิงเด่น ผู้เชี่ยวชาญทางการตีความสามารถวิเคราะห์ผลการตอบออกมาได้ แต่ก็ค่อนข้างอัตนัย

3.2.2.4 การแปลผลจากภาพที่กำหนด อาจจะเป็นภาพนามธรรมหรือภาพเหมือนก็ได้ โดยนำภาพให้ผู้สอบดู แล้วให้เล่าเรื่องจากภาพนั้น เมื่อบันทึกเรื่องของผู้สอบแล้ว นำมาแปลความหมายว่าบุคลิกภาพเป็นอย่างไร

3.2.3 มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่จะใช้ในการวัดลักษณะต่างๆที่เป็นนามธรรมของบุคคล เช่น ความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่ม ความขยันหมั่นเพียร การตรงต่อเวลา ความร่าเริงแจ่มใส ความร่วมมือร่วมใจ โดยเอาสิ่งเหล่านี้มาจัดว่าใครควรอยู่อันดับใด ดีเลวแค่ไหน

รูปแบบของแบบทดสอบนี้จะประกอบด้วยคำถามและคำตอบที่แสดงความเข้มของพฤติกรรม โดยมากนิยมใช้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3.2.4 การสังเกต (Observation) เป็นการเฝ้ามองดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย การสังเกตเป็นการยากที่จะสังเกตได้ตลอดเวลา จึงจำเป็นจะต้องวางแผนการสังเกตเป็นบางเวลา ผู้สังเกตควรมีการรับรู้ที่ดี มีความแม่นยำจดจำสิ่งที่สังเกตได้อย่างดี เพื่อความแน่ใจในการวิจัยจึงให้ผู้สังเกตมีอย่างน้อย 2 คน เพื่อเอาผลการสังเกตมาทดสอบกันว่าสอดคล้องกันหรือไม่และผู้สังเกตต้องได้รับการอบรมวิธีการสังเกตที่ดี ที่ถูกต้องด้วย

3.2.5 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการพูดจากับคนใดคนหนึ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยจะต้องสร้างคำถามที่สามารถกระตุ้นให้ผู้สัมภาษณ์แสดงการตอบพฤติกรรมที่ต้องการนั้นได้ การสัมภาษณ์เพื่อวัตถุประสงค์ภาพ ควรเป็นการสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน (Structured Interview) นั่นคือ มีการวางแผนที่ดี มีจุดมุ่งหมาย คำถามมีคุณภาพ มีความเชื่อมั่นสูง และความเที่ยงตรงสูง การทดลองในการสัมภาษณ์จึงต้องทำให้ดี

3.2.6 การศึกษารายกรณีหรือศึกษาเป็นรายบุคคล (Case Study) เป็นการติดตามศึกษาอย่างละเอียดกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีปัญหาหรือมีจุดเด่น โดยแรกหาบุคคลที่ต้องการศึกษา ขั้นต่อมาตั้งสมมุติฐานเพื่อพิสูจน์หาคำตอบ ขั้นที่ 3 เริ่มหาข้อมูลด้วยวิธีต่างๆ และวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ขั้นที่ 4 ลงมือแก้ปัญหาหรือส่งเสริมพร้อมทั้งประเมินผล ขั้นสุดท้ายคือสรุปผลแล้วเก็บไว้เป็นประวัติรายกรณี

3.2.7 การให้รายงานด้วยตนเอง (Self Report) วิธีการนี้สามารถดูความรู้สึก พฤติกรรม เจตคติของแต่ละคนที่มีต่อสิ่งต่างๆ โดยให้เจ้าตัวเขียนหรือตอบคำถามออกมาด้วยตนเองหรือใช้วิธีสัมภาษณ์หรือให้เขียนอัตชีวประวัติ

3.2.8 การทดสอบโดยสร้างสถานการณ์ (Situational Test) เป็นวิธีการที่ให้ผู้รับการทดสอบได้แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยผู้ทดสอบสร้างสถานการณ์ขึ้น แล้วสังเกตลักษณะของบุคคลที่ต้องการจะวัด

3.2.9 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นวิธีการที่ผู้ออกแบบสอบถามต้องสร้างคำถามที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษา เพื่อถามความคิดเห็นจากคนอื่น

ตามที่ได้อธิบายมาจะเห็นได้ว่า การวัตถุประสงค์ภาพทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมเกี่ยวกับผู้ที่ต้องการจะวัด และสิ่งที่จะวัดหรือศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะวัด โดยใช้เครื่องมือแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพราะเป็นวิธีการที่มีความเป็นปรนัยมาก สะดวกในการนำไปใช้ ประหยัดเวลา และแรงงาน รวมทั้งนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.1 ความหมายของคำว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ หรือความสำเร็จที่ได้จากการทำงาน ที่ต้องอาศัยความพยายามอย่างมาก ซึ่งเป็นผลของการกระทำที่ต้องอาศัยความสามารถทั้งทางด้านสติปัญญาและทางด้านร่างกายจึงจะทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จได้ มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องผลสัมฤทธิ์ไว้หลายคน เช่น

กูด (Good, 1973 : 7) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ คือ “ การทำให้สำเร็จ ” (Accomplishment) หรือประสิทธิภาพทางการกระทำในทักษะที่กำหนดให้หรือในด้านความรู้ ” ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Attained) การพัฒนาทักษะในการเรียน ซึ่งอาจพิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนดให้ คะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบหมายให้ หรือทั้งสองอย่าง

อนาสตาซี (Anastasi, 1982 :148) กล่าวไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญา และองค์ประกอบทางด้านที่ไม่ใช่สติปัญญาอื่น ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม แรงจูงใจ และองค์ประกอบทางด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สติปัญญา ชาวค แพร์ดกูด (2518 : 15) กล่าวสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จด้านความรู้ ทักษะและสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของตนเอง นั่นคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประกอบด้วยสิ่งสำคัญอย่างน้อยสามสิ่ง คือ ความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพทางตนเองด้านต่าง ๆ

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 89) กล่าวสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ (Achievement) หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคล อันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกฝน อบรม หรือจากการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530 : 7-8) กล่าวถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าแยกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (Cognitive Achievement) หมายถึง ความสำเร็จหรือความสามารถในการเรียนที่ต้องอาศัยทักษะหรือความรู้ในวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ และเป็นความรู้ที่ได้รับหรือทักษะที่เจริญขึ้น โดยการเรียนรู้วิชาต่างๆ ในโรงเรียน
2. ผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ใช่วิชาการ (NonCognitive Achievement) หมายถึง ความสำเร็จตามความมุ่งหมายทางการศึกษา ทางด้านเจตคติ ค่านิยม ความสนใจ และความซาบซึ้ง

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จในการที่จะพยายามเข้าถึงความรู้ ซึ่งเกิดจากการทำงานที่ต้องอาศัยความพยายามมาก ทั้งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา และองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญา แสดงออกในรูปของคะแนนหรือเกรดเฉลี่ยสะสม ซึ่งสามารถสังเกตและวัด ได้ด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทั่วไป

4.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บลูม (Bloom, 1976 :167-169 อ้างถึงในมณฑารัตน์ ชูพินิจ, 2540 : 14-15) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ 3 องค์ประกอบดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความรู้ความคิด (Cognitive Entry Behavior) หมายถึง ความสามารถทั้งหลายของผู้เรียนที่ทำให้เขาเรียนได้ ซึ่งประกอบด้วยความถนัดและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน
2. คุณลักษณะด้านจิตพิสัย (Affective Entry Characteristic) หมายถึง สภาพการณ์หรือแรงจูงใจ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ ความสนใจและเจตคติที่มีต่อเนื้อหาวิชาและคุณลักษณะบุคลิกภาพ ซึ่งคุณลักษณะต่างๆ ทางจิตพิสัยนี้บางอย่างอาจเปลี่ยนแปลงได้ บางอย่างก็คงอยู่
3. คุณภาพการสอน (Quality of Instruction) หมายถึง การได้รับคำแนะนำการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การเสริมแรงจากครู การแก้ไขข้อผิดพลาดและรู้ผลว่าตนเองกระทำได้อีกต้องหรือไม่

คลอสไมเออร์ (Klausmier , 1961 : 28-29) ศึกษาถึงองค์ประกอบที่เป็นตัวกำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการเรียน ได้เสนอรูปแบบขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้เรียน คุณลักษณะของครูผู้สอน คุณลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน คุณลักษณะของกลุ่มและแรงจูงใจภายนอก สรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการอธิบายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งองค์ประกอบที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนประกอบด้วย

1. ความพร้อมทางสมอง ที่เกี่ยวกับความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถทางด้านความรู้ ความคิด รวมทั้งพื้นฐานความรู้เดิม
2. ความพร้อมทางกายภาพ ที่เกี่ยวกับความสามารถทางทักษะ รวมทั้งสุขภาพ
3. คุณลักษณะทางจิตใจที่รวมความสนใจ ทศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพ
4. เพศ

5. อายุ

6. ภูมิหลังทางครอบครัว

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2517 :75) ได้ทำการศึกษาลักษณะบุคลิกภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กลุ่มตัวอย่างสุ่มจากนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนกวิทยาศาสตร์ แผนกศิลปะ และแผนกทั่วไปของโรงเรียนรัฐบาล สหศึกษา 6 โรงเรียน ใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพ CPI (The California Personality Inventory) วัดบุคลิกภาพและใช้คะแนนเฉลี่ยผลการเรียนตลอดปี เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลปรากฏว่าบุคลิกภาพที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนใน ส่วนกลาง มีบุคลิกภาพด้านการเข้าสังคม ความสามารถที่จะบรรลุถึงสภาพ การมีอำนาจเหนือผู้อื่น การยอมรับตนเอง และการเป็นตัวของตัวเอง สำหรับนักเรียนใน ส่วนภูมิภาค มีบุคลิกภาพด้านการมีอำนาจเหนือผู้อื่น การทำตามผู้อื่น และความรับผิดชอบ

ภัทรา นิคมานนท์ (2517 : 48-50) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สึกความรับผิดชอบต่อ วินัยในตนเอง ความเกรงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยศึกษา กับ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย ชั้นปีที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2516 วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ จำนวน 336 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อการถือศีลห้า แบบทดสอบวัดความรู้สึกความรับผิดชอบต่อ วินัยในตนเอง แบบทดสอบวัดความเกรงใจ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความรู้สึกรับผิดชอบต่อ วินัยในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

อุไร สิงโต (2521 : 185) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและ แสดงตัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิง อายุระหว่าง 15-17 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ใน โรงเรียนรัฐบาล 2 แห่ง จำนวน 160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบทดสอบ MPI (The Maudsley Personality Inventory) และมาตราประเมินค่าจากครูผู้สอน จำแนกนักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแสดงตัว ผลปรากฏว่าบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัวมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิจัยา วิชาลาภรณ (2522 : 95) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของบุคลิกภาพกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิบณ โลกจำนวน 436 คน ที่เรียนวิชาเอกต่างๆ 9 วิชาเอก โดยใช้แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพทั้ง 16 ด้านของแคทเทล (Cattell) Form B เป็นเครื่องมือในการศึกษา ผลปรากฏว่าบุคลิกภาพที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางบวก คือ บุคลิกภาพด้านอารมณ์อ่อนคลาข ขอบออกสังคม อารมณ์มั่นคง และกล้าเข้าสังคม

วันดี ระเจริญ (2524 : 211-212) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนักศึกษาวิทยาลัยครูจันทบุรี ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษา ป.กศ.ชั้นสูงปีที่ 2 จำนวน 172 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 86 คน กับกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 86 คน และนักศึกษา คบ. ปีที่ 2 จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 30 คน กับกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 30 คน ใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพ CPI (The California Personality Inventory) เป็นเครื่องมือในการศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า ระดับ ป.กศ.ชั้นสูง กลุ่มนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบ การเจริญวัยทางสังคม การควบคุมตนเอง การวางคนตามกฎเกณฑ์ของสังคม สูงกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ระดับ คบ. กลุ่มนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีบุคลิกภาพด้านการยอมรับตนเอง สัมฤทธิ์ผลในสถานการณ์ที่ต้องพึ่งตนเอง และการมีอำนาจเหนือผู้อื่น สูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

สมคิด พรมจ้อย (2526 : 121) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของบุคลิกภาพด้านการอ่อนไหวความอารมณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 740 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านการอ่อนไหวไปตามอารมณ์ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 7 ด้านคือ การขอบออกสังคม อารมณ์มั่นคง การถ่อมคน ความเคร่งเครียด จิตใจกล้าแข็ง ความเพื่อฝัน และความหวาดกลัว ผลปรากฏว่า แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านการอ่อนไหวไปตามอารมณ์ในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละวิชา ทั้งทางบวกและทางลบที่ระดับนัยสำคัญ .05 และ .01 และแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านการอ่อนไหวทางอารมณ์ทั้ง 7 ด้านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละวิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 โดยที่บุคลิกภาพด้านการอ่อนไหวทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษกับภาษาไทยมากกว่าคณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์

ประคอง จันทร์กုပ် (2531: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาองค์ประกอบด้านจิตพิสัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,073 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุด คือ แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ และแบบสอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลปรากฏว่า ความรับผิดชอบของนักเรียนมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อรพิน หงวนศิริ (2533 : 87-91) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียน โปรแกรมนิวทรี- คณิต จำนวน 569 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบวัดคุณลักษณะของบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 7 คุณลักษณะคือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ความรับผิดชอบ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีวินัยในตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ความเชื่อมั่นในตนเองและความใจกว้าง ผลปรากฏว่า แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละวิชา ทั้งทางบวกและทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01

แสงเดือน ไชโรสง (2538 : 62-64) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบุคลิกภาพตามทฤษฎีของไอแซกส์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 660 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบวัดบุคลิกภาพ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลปรากฏว่า บุคลิกภาพด้านไวใจได้ในการทำงานและด้านคิดในแง่ดีมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาช่างไฟฟ้า บุคลิกภาพด้านไวใจได้ในการทำงานและด้านเปลี่ยนแปลงบ่อยมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาอิเล็กทรอนิกส์ บุคลิกภาพด้านตามใจผู้อื่นและด้านตื่นตื้นง่ายมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาช่างก่อสร้าง บุคลิกภาพด้านอารมณ์เยือกเย็น ด้านไวใจในการทำงาน ด้านหวาดระแวง ด้านความก้าวร้าวมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาช่างยนต์ บุคลิกภาพด้านการเปลี่ยนแปลงบ่อยมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาเทคนิคการผลิตและเทคนิคโลหะ บุคลิกภาพด้านอารมณ์เยือกเย็นและด้านไตร่ตรองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แคทเทล (Cattell, 1957 : 39) ได้วิจัยเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนักเรียนฝึกหัดครู 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการสอนสูง และกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการสอนต่ำ โดยใช้แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ 16 ประการของแคทเทล (Cattell) พบว่าบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการสอนสูงนั้นเป็นบุคคลที่ซื้อตรงต่อหน้าที่ ควบคุมตนเองได้ ตรงไปตรงมา

แฮร์ริสัน (Harrison, 1964 : 191 อ้างถึงในสมคิด พรหมจ้อย, 2526 : 18-19) ได้นำแบบสำรวจบุคลิกภาพ ซี พี ไอ CPI (The California Personality Inventory) ไปวัดบุคลิกภาพของนักเรียนระดับมัธยมในประเทศอิตาลี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมจากเมืองโคโม (Como) 2 โรงเรียน จากเมืองฟลอเรนซ์ (Florence) 4 โรงเรียน จากเมืองเนเปเปิลส์อีก 1 โรงเรียน เป็นนักเรียนชาย 204 คน และเป็นนักเรียนหญิง 137 คน รวมทั้งหมด 341 คน ผลปรากฏว่าองค์ประกอบที่กระตุ้นให้เกิดความสำเร็จในการเรียน คือการทำตามผู้อื่นและการเป็นตัวของตัวเอง

ฟลาเฮอร์ตี้ และรูทเซล (Flaherty and Reutzel, 1965 : 409-411 อ้างถึงในกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542:89) ได้ทำการศึกษาเพื่อหาลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนสูง และนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนต่ำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิงที่เรียนอยู่ในชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยแม้าท เมอร์ซี โดยฟลาเฮอร์ตี้ ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากเรียนในชั้นปีที่ 1 ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 37 คน และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 37 คน ผลปรากฏว่า กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงได้คะแนนบุคลิกภาพด้านการมีอำนาจเหนือผู้อื่น การยอมรับตนเอง ความรับผิดชอบ และการทำตามผู้อื่นมากกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ซาเวจ (Savage, 1966 : 543 อ้างถึงในสมคิด พรหมจ้อย, 2526 : 19) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของบุคลิกภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งเด็กชายและหญิง ผลปรากฏว่า พบความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการแสดงตัวและ I.Q. (Intelligence- Quotient) ($r = .267$) และระหว่างการแสดงตัวและ A.Q. (Arithmetic-Quotient) ($r = .235$) ที่ระดับ .01 อาจกล่าวได้ว่านักเรียนยังมีการแสดงตัวมากก็ยังมีสติปัญญาหรือผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการสูง

ริดดิ้ง (Ridding, 1967 : 394-398) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชายและหญิงจำนวน 600 คน ที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป จากโรงเรียนแมนเชสเตอร์ ผลปรากฏว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ลักษณะที่ชอบแสดงตัว (Extroversion) มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

วัตสัน (Watson, 1967 : 10-12 อ้างถึงในประคอง จันทรฤกษ์, 2531: 23) ได้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพด้านต่างๆกับความถนัดทางการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาของมหาวิทยาลัยไอโอวา จำนวน 300 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 100 คน กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มปกติ กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่ประสบความล้มเหลวในการปรับตัว ซึ่งเป็นนักศึกษาปีที่ 1 และสูงกว่าปีที่ 1 และในการเลือกผู้ที่ประสบความล้มเหลวในการปรับตัวนั้น วัตสันได้ให้สถาบันแนะแนวของมหาวิทยาลัยเป็นผู้คัดเลือก โดยใช้นักศึกษาปีการศึกษา 1957-1960 และใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพCPI (The California Personality Inventory) เป็นเครื่องมือในการวัดบุคลิกภาพ ใช้คะแนนจากการสอบเข้ามหาวิทยาลัยเป็นคะแนนความถนัดทางการเรียนและใช้คะแนนเกรดเฉลี่ยเป็นคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักศึกษาในกลุ่มที่ 1 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 กับบุคลิกภาพด้านความสามารถที่จะบรรลุถึงสถานภาพ การทำตามผู้อื่น ความรู้สึกว่าตนเองมีความเป็นอยู่ดี การเป็นตัวของตัวเอง และความอดทน ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 กับบุคลิกภาพด้านการมีอำนาจเหนือผู้อื่น การยอมรับตนเอง ความอดทน และการเป็นตัวของตัวเอง

ไอแซงค์ (Eysenck, 1969 : 109-112) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพของเด็กวัยรุ่น (Junior Eysenck Personality Inventory) ศึกษาบุคลิกภาพของนักเรียนชายหญิง จำนวน 4,000 คน อายุ 11-12 ปี แล้วหาสหสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลปรากฏว่า เด็กที่แสดงตัวทั้งชายและหญิงมีความสามารถในการเรียนดีกว่าเด็กที่มีลักษณะเก็บตัว โดยเฉพาะทางด้านเหตุผลและภาษา เด็กที่มีลักษณะอารมณ์ไม่มั่นคงทั้งชายและหญิง มีความสามารถในการเรียนไม่แตกต่างจากเด็กที่มีอารมณ์มั่นคง เด็กที่มีอารมณ์มั่นคงและอ่อนไหว ทำงานด้านการเรียน ได้ดีกว่า เด็กที่มีลักษณะด้านอารมณ์เป็นกลางๆ

วิทลา (Whitla, 1969 : 92-93 อ้างถึงในประคอง จันทร์กูป, 2531 : 30) ได้สรุปผลงานวิจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับบุคลิกภาพดังนี้ นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ถ้าหากนักเรียนควบคุมตนเองได้ มีความวิตกกังวลน้อย ชอบความอิสระ ชอบเข้าสังคม และอารมณ์มั่นคง

ไคลน์และเกรล (Kline and Grale, 1971 : 90-91) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงออกอาการทางประสาท(Neuroticism)กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยจำนวน 455 คน โดยใช้แบบสำรวจบุคลิกภาพของไอแซงก์ (Eysenck Personality Inventory) ผลปรากฏว่า การแสดงออกและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์เป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ

รูสเซล (Russell, 1971 : 137-143) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของบุคลิกภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครูแอฟริกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับวิทยาลัยจำนวน 69 คน ใช้แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพของแคทเทล (Cattell) Form C เป็นเครื่องมือในการศึกษา ผลปรากฏว่า องค์ประกอบของบุคลิกภาพที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือบุคลิกภาพด้านการชอบเข้าสังคม อารมณ์มั่นคง การถือตนเองเป็นใหญ่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมีอยู่มากมาย บุคลิกภาพก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้เช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพทั้ง 4 ด้าน คือด้านอำนาจอิทธิพล ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านการเข้าสังคมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี